

VZPOMÍNÁME NA NAŠEHO JANA ČAPKA

Dne 17. června si připomínáme 105 let od úmrtí našeho Jana Čapka, legionáře a sokola. Jméno Jana Čapka známe z pamětní desky v našem Národním domě. Právě pod jeho vedením se náš Národní dům stal jedním z center českých vlastenců.

Jan Čapek byl nejznámějším italským legionářem a jedním z nejoslavovanějších hrdinů prvorepublikového období vůbec.

Narodil se 17. června 1876 v Michli u Prahy. Ve svých 17 letech vstoupil do vinohradské jednoty Sokola a myšlenky Tyrše a Fügnera se mu staly životním krédem. Jan Čapek pracoval jako rukavičkář. Z důvodu nedostatku práce mu byla prostřednictvím sokolské organizace nabídnuta práce v dole. Jeho úkolem bylo také oživit činnost založené jednoty. Prahu opustil v roce 1901, kdy mu bylo pouhých 25 let, stal se důlním dozorcem na dole Eleonora v Doubravě. Nový domov si velmi brzy oblíbil.

Ve volném čase byl velmi aktivním v sokolském spolkovém životě. Již po třech letech se stal náčelníkem orlovské jednoty a v roce 1906 rovněž náčelníkem celé Moravsko-slezské župy sokolské. Jako jeden z ústředních koryfejí sokolské organizace se významně zasadil o rozvoj myšlenek Sokola a českého národního hnutí v národnostně smíšených oblastech Rakouského Slezska a severní Moravy. Počet jednot vzrostl v jeho funkčním období (1906-1915) z 25 na 56, přičemž Jan Čapek osobně často asistoval u jejich vzniku. V roce 1910 spoluzaložil sokolskou jednotu v Doubravě, která se pak stala jeho hlavním působištěm.

V době vypuknutí války bylo Janu Čapkovi pouhých 38 let. S manželkou měl dva syny. Staršímu Jaroslavovi bylo sedm. Mladší Lubomír měl jen několik měsíců. Společně bydleli v jedné z dnes již zaniklé hornické kolonií ve směru na staré náměstí v Orlové. Po vypuknutí války byl jako horník vyreklamován z frontové služby, avšak v ovzduší nedůvěry státního aparátu vůči českému obyvatelstvu a především pak v důsledku represivních zásahů v rámci tzv. Orlovské aféry, byl v létě 1915 vybrán jako postradatelný a odeslán do zákopů s označením politicky podezřelý. Po krátkém pobytu na východní frontě se dostal na frontu protiitalskou, kde byl během bojů u Doberda v říjnu téhož roku raněn a zajat.

V italských zajateckých táborech pak organizoval první hloučky revolučně smýšlejících čechů a slovaků. Po koncentraci většiny zajatců české a slovenské národnosti do tábora Santa Maria Capua Vetere vyústily jeho snahy v lednu 1917 v založení Československého dobrovolnického sboru („ČDS“). Tato zajatecká organizace sdružovala dobrovolníky ochotné vrátit se na frontu a bojovat po boku dohodových armád za samostatný československý stát. Jan Čapek stál po celou dobu působení ČDS jako starosta v jeho čele, a mezi dobrovolníky i táborovým vedením si získal značný respekt. Sbor byl postaven na sokolských základech a pod Čapkovým vedením v krátkém čase rozvinul rozsáhlou osvětovou, kulturní a sportovní činnost. Dobrovolníci byli organizováni do útvarů, probíhala pořadová příprava a zdokonalování tělesné zdatnosti v rámci sokolských cvičení. Vedení ČDS bylo ve spojení jak s Československou národní radou v Paříži, tak s její pobočkou v Římě, a usilovalo o zapojení dobrovolníků do československého odboje na frontách války.

Po překonání úvodní nedůvěřivosti, za změněné mezinárodně-politické i vojenské situace, pak vzorná organizace ČDS sdružující na tisíce dobrovolníků poskytla představitelům československého zahraničního odboje pádné argumenty v jednáních o zřízení československé legie na italské půdě. Ještě před tím Italské království využilo struktury Sboru při formování československých pracovních praporů, Čapek sám pak byl u výběru nejlepších dobrovolníků pro československé výzvědné oddíly při italské armádě. Po povolení vzniku samostatné československé legie v Itálii v dubnu 1918 už ČDS čítal bezmála 10 000 členů. Ti pak vytvořili základ formujících se jednotek italských legionářů.

Po likvidaci Sboru Jan Čapek v hodnosti prostého střelce odešel na frontu k Piavě, aby tam s I. praporem 33. střeleckého pluku prošel prvním bojovým křtem italské legie. Jednotka nebyla dostatečně vyzbrojena ani vycvičena, přesto byla během poslední rakousko-uherské ofenzivy nasazena do protiútoků v oblasti Fossalta di Piave. Právě tam Jan Čapek v den svých 42 narozenin 17. června 1918, padl při útoku na kulometné hnízdo. Zpráva o jeho smrti vyvolala mezi legionáři značný rozruch a dodala jeho odkazu mučednický punc. Prakticky ihned se začal rozvíjet Čapkův „druhý život.“

Jeho ostatky byly v roce 1922 repatriovány a jeho rakev společně s rakvemi dvou popravených italských legionářů byla vystavena v Pantheonu Národního muzea. Následně byly ostatky Jana Čapka převezeny na orlovský hřbitov a za hojně účasti uloženy na čestném místě v Pomníku padlým za Těšínsko.

Po nástupu socialismu byla paměť na Jana Čapka z pochopitelných důvodů potlačena. Plné rehabilitace se dočkala až po roce 1989 a především v období stoletého výročí Velké války péčí Československé obce legionářské a Sokola.

